

Posameznikovo in tržno povpraševanje

Posameznikovo povpraševanje po dobrini

Sprememba cene blaga $\rightarrow$ Krivulja povpraševanja

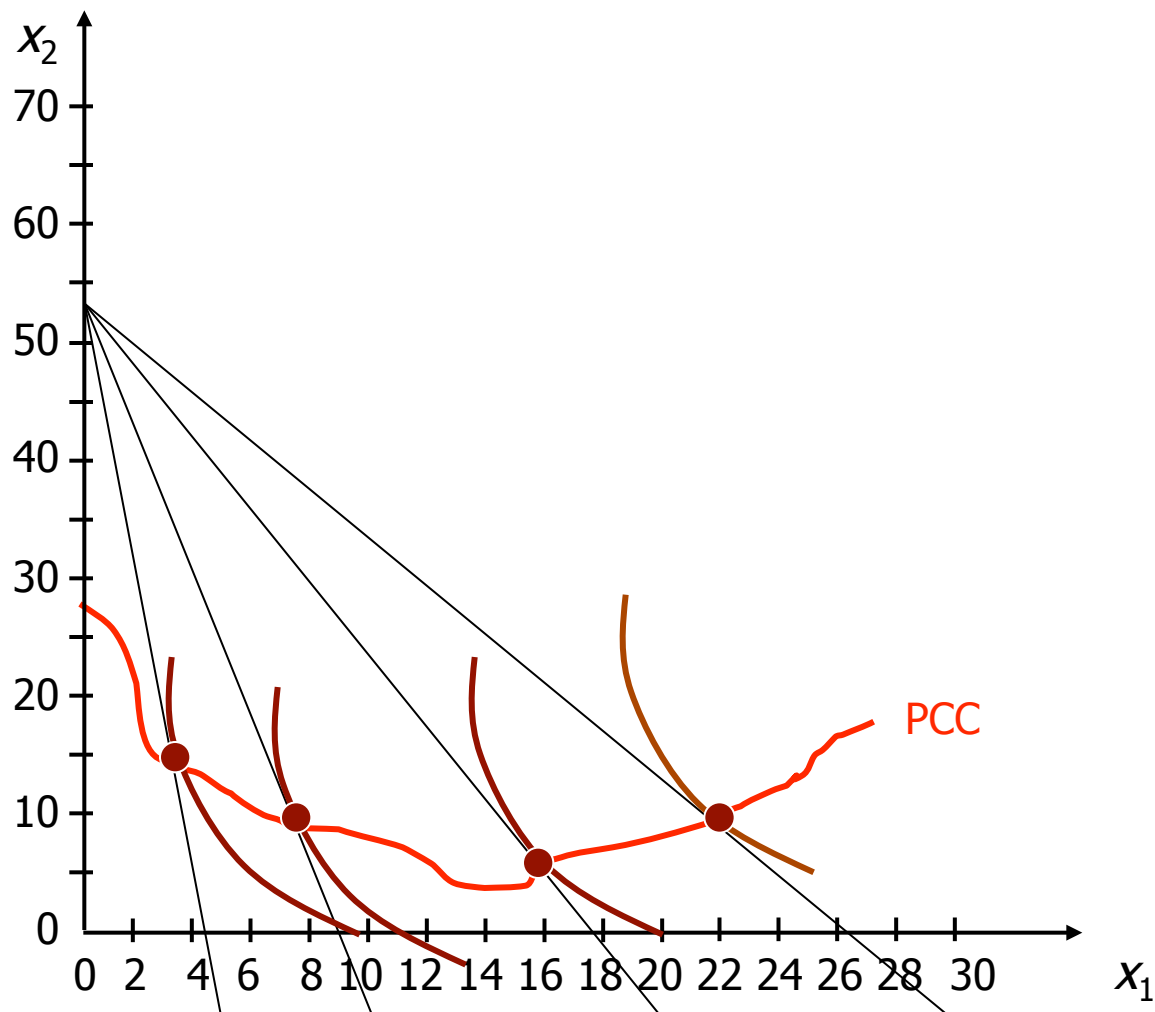
$$x_i = f(p_i) \quad \text{in} \quad y, p_j = \text{const.}, j \neq i.$$

$$y = 60 \text{ EUR}$$

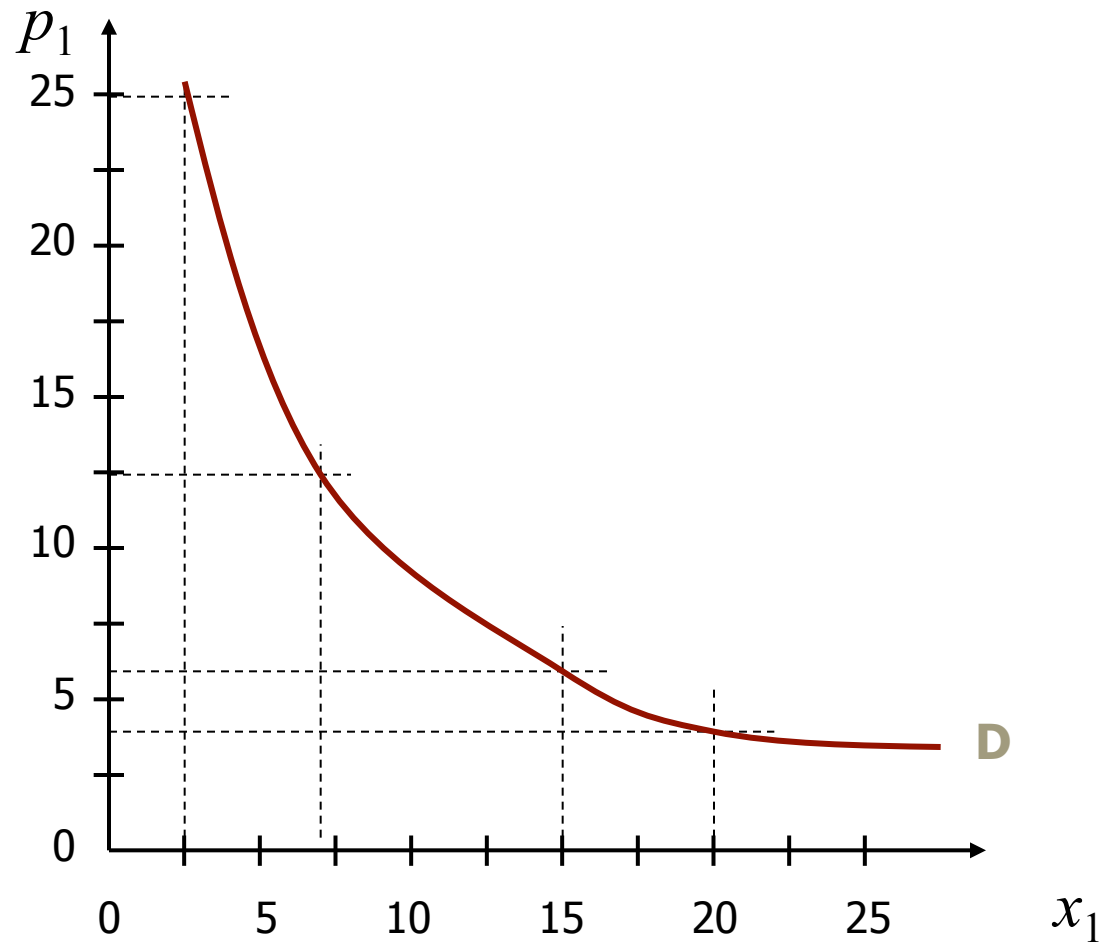
$$p_2 = 1 \text{ EUR}$$

$$p_1 = 12, 6, 3, 2 \text{ EUR}$$

Cenovno-potrošna krivulja (PCC)

Individualna krivulja povpraševanja

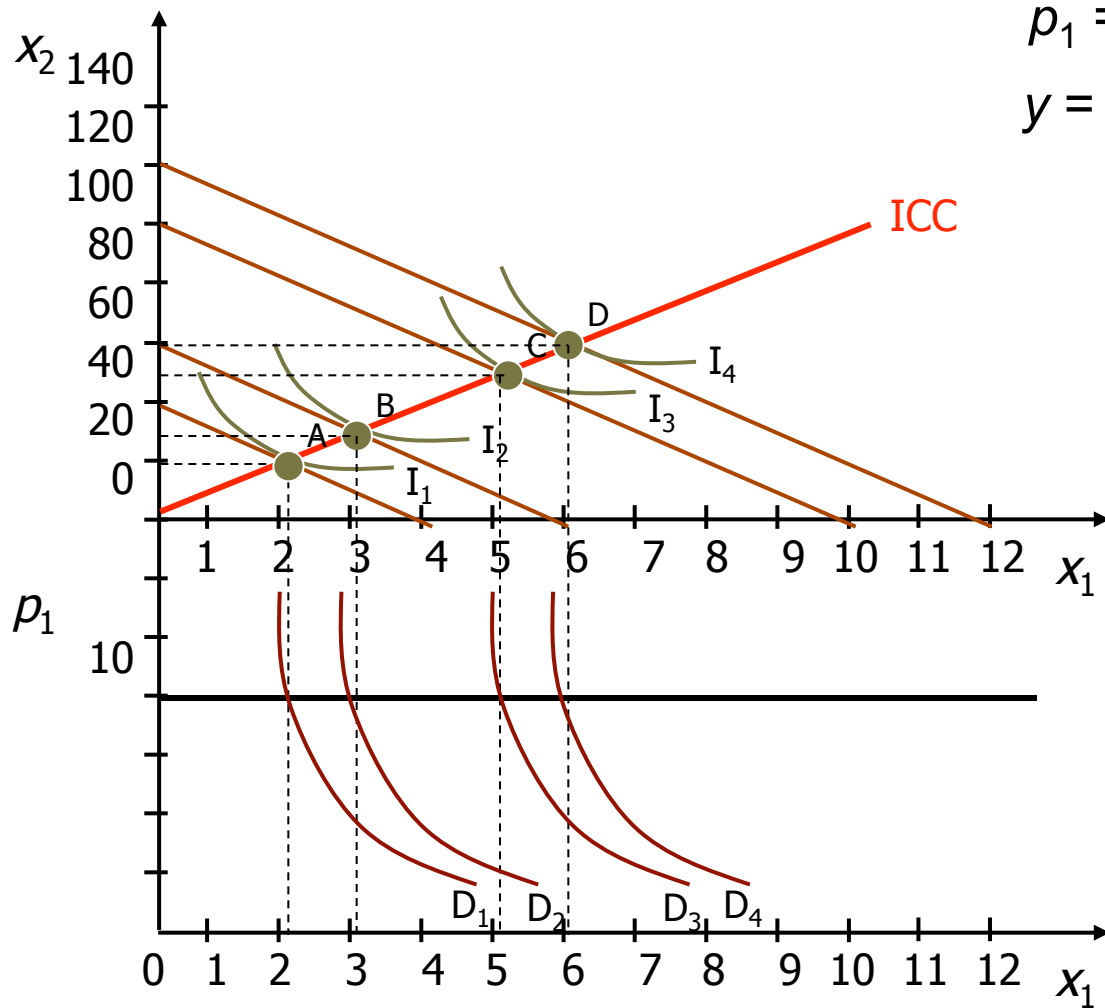

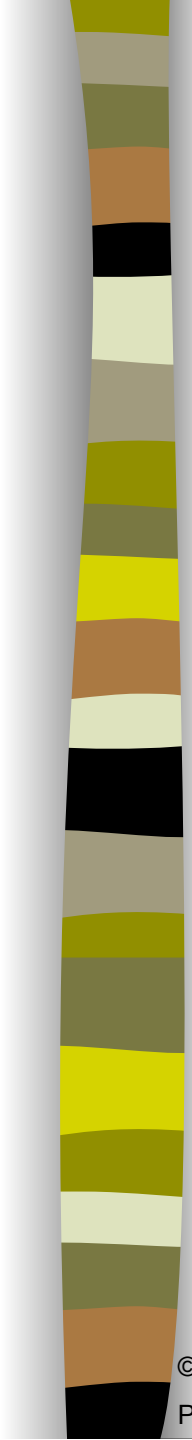
Krivulja povpraševanja ima dve pomembni značilnosti:

1. Stopnja potrošnikovega zadovoljstva se spreminja, ko se giblje vzdolž krivulje.
2. V vsaki točki na krivulji povpraševanja potrošnik maksimira svoje zadovoljstvo s tem, ko izenači mejno stopnjo nadomestljivosti opazovane dobrine za enoto druge z razmerjem cen obeh dobrin. Ker cena dobrine pada, pada tudi mejna stopnja nadomestljivosti. Za vsako dodatno enoto je potrošnik pripravljen plačati nižjo ceno.

Sprememba potrošnikovega dohodka

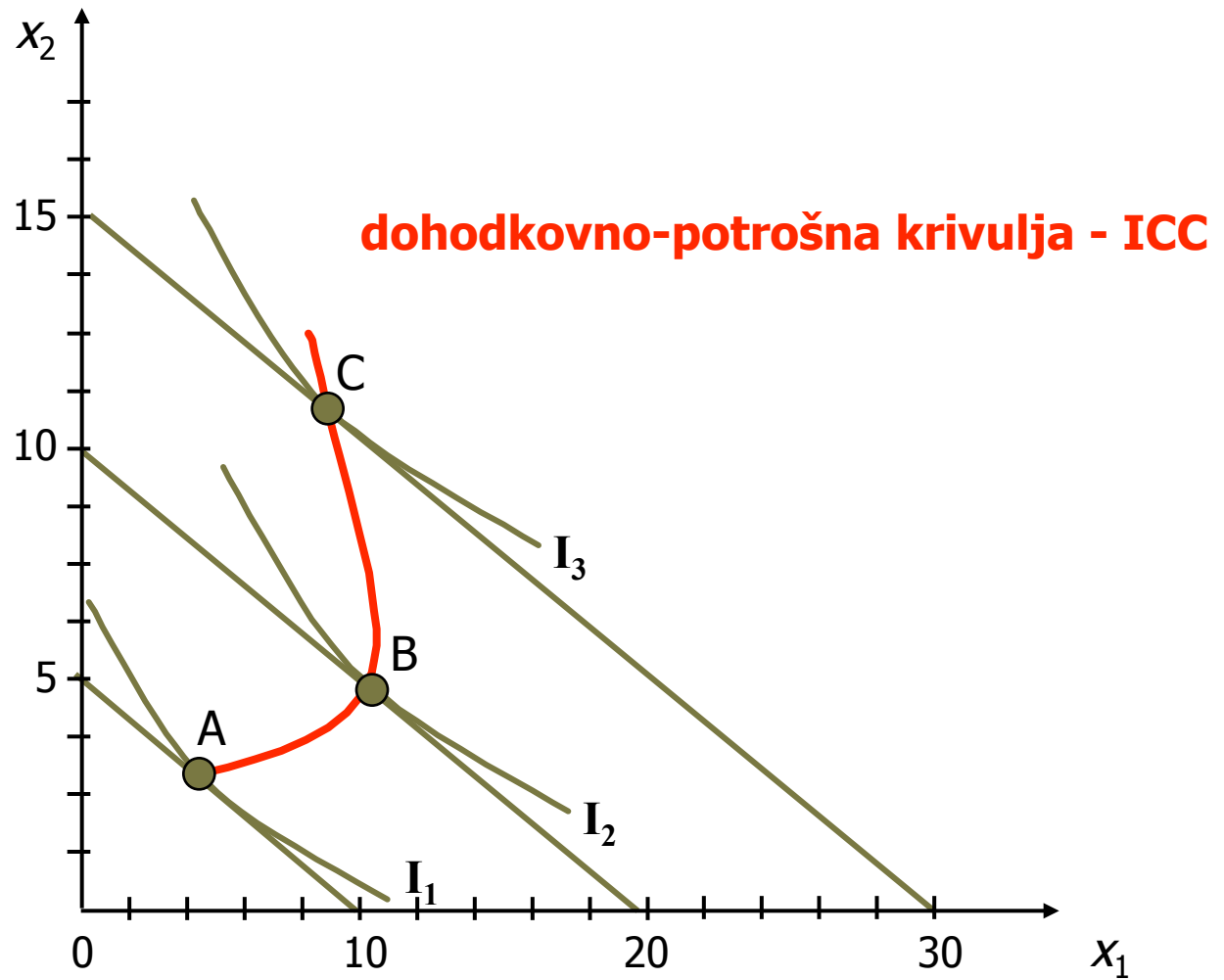
$p_1 = 10 \text{ EUR}, p_2 = 1 \text{ EUR}$
 $y = 40, 60, 100, 120 \text{ EUR}$

Če ima dohodkovno-potrošna krivulja (ICC) pozitiven naklon, povpraševana količina raste skupaj z dohodkom. Iz tega je razvidno, da je dohodkovna elastičnost obeh opazovanih dobrin povpraševanja pozitivna. Pozitivna dohodkovna elastičnost je značilna za normalne dobrine. Obstajajo pa tudi dobrine, pri katerih z večanjem potrošnikovega dohodka povpraševana količina pada. Dohodkovna elastičnost povpraševanja pri teh dobrinah je negativna. To so inferiorne dobrine.

Inferiorna dobrina

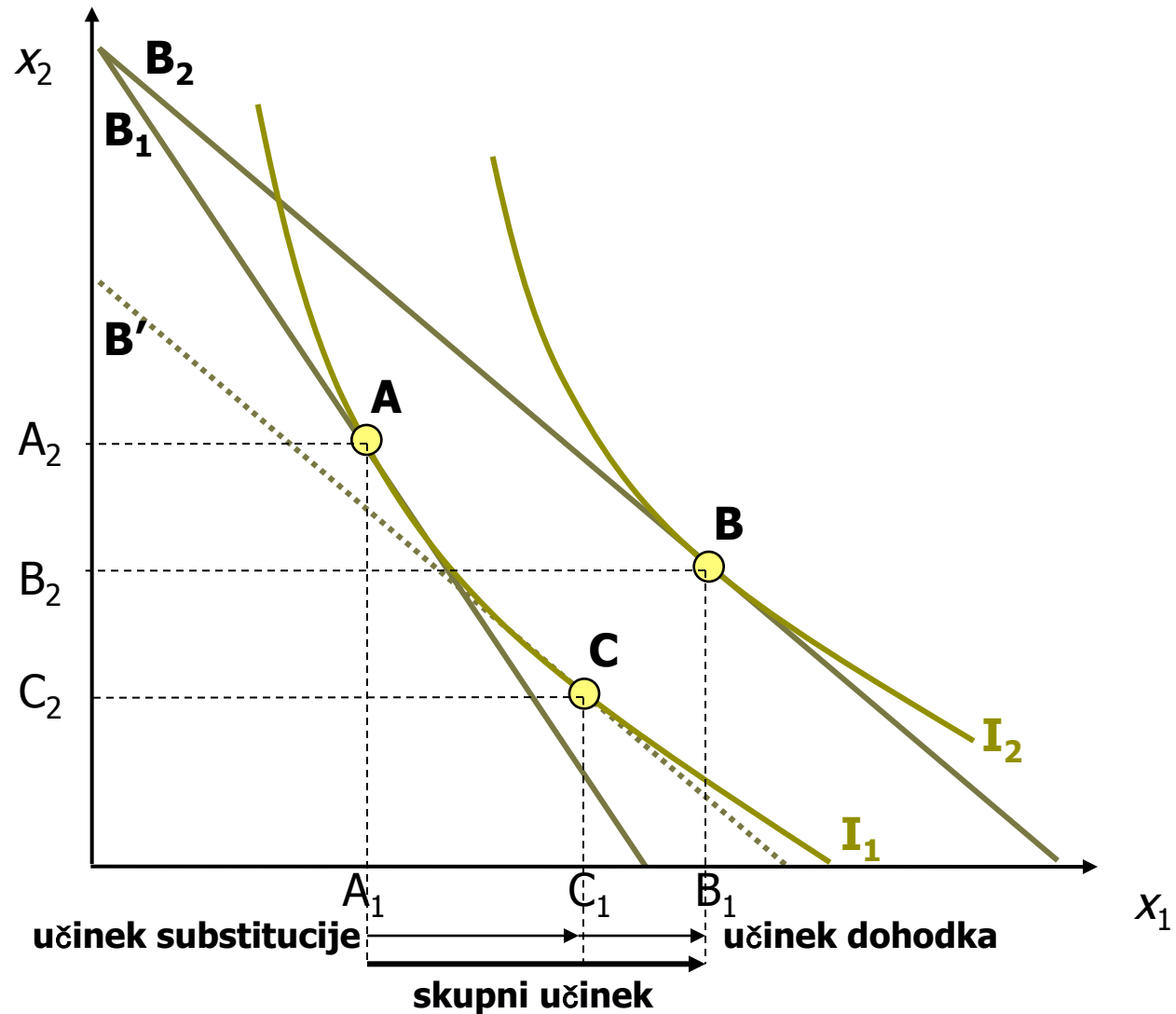

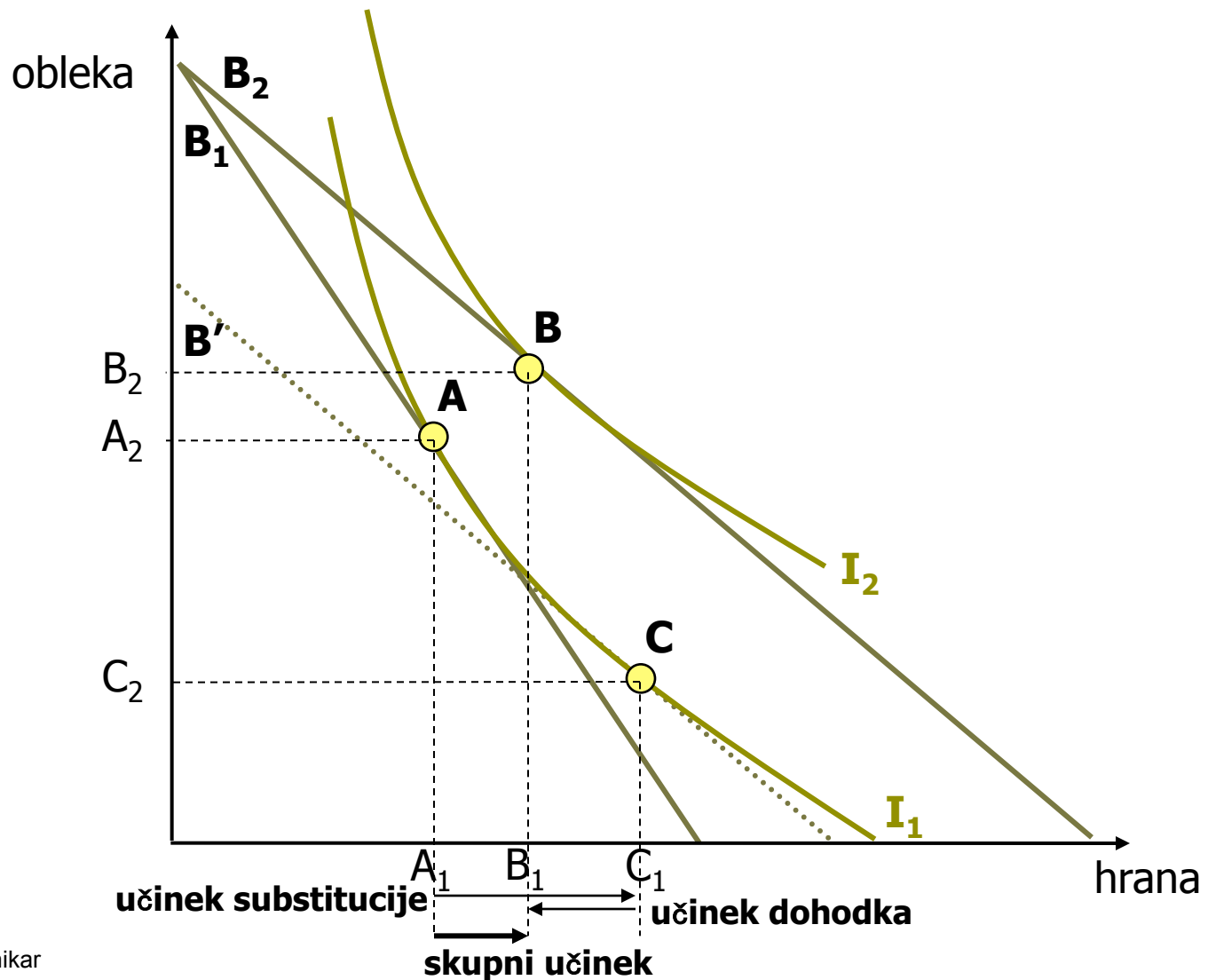
UČINEK DOHODKA IN SUBSTITUCIJE PRI SPREMEMBI CENE BLAGA

Učinek nižje cene blaga na povpraševano količino razdelimo na dva dela. Prvič, potrošniki na račun nižje cene blaga dosežejo večjo kupno moč (njihov realni dohodek se poveča), zato kupujejo več vsake dobrine ter s tem tudi več dane dobrine (**učinek dohodka**). Drugič, pri nižji ceni potrošniki povečajo nakup danega blaga, ker postane to blago relativno cenejše v primerjavi s substituti (**učinek substitucije**). Oba učinka sta sočasna.

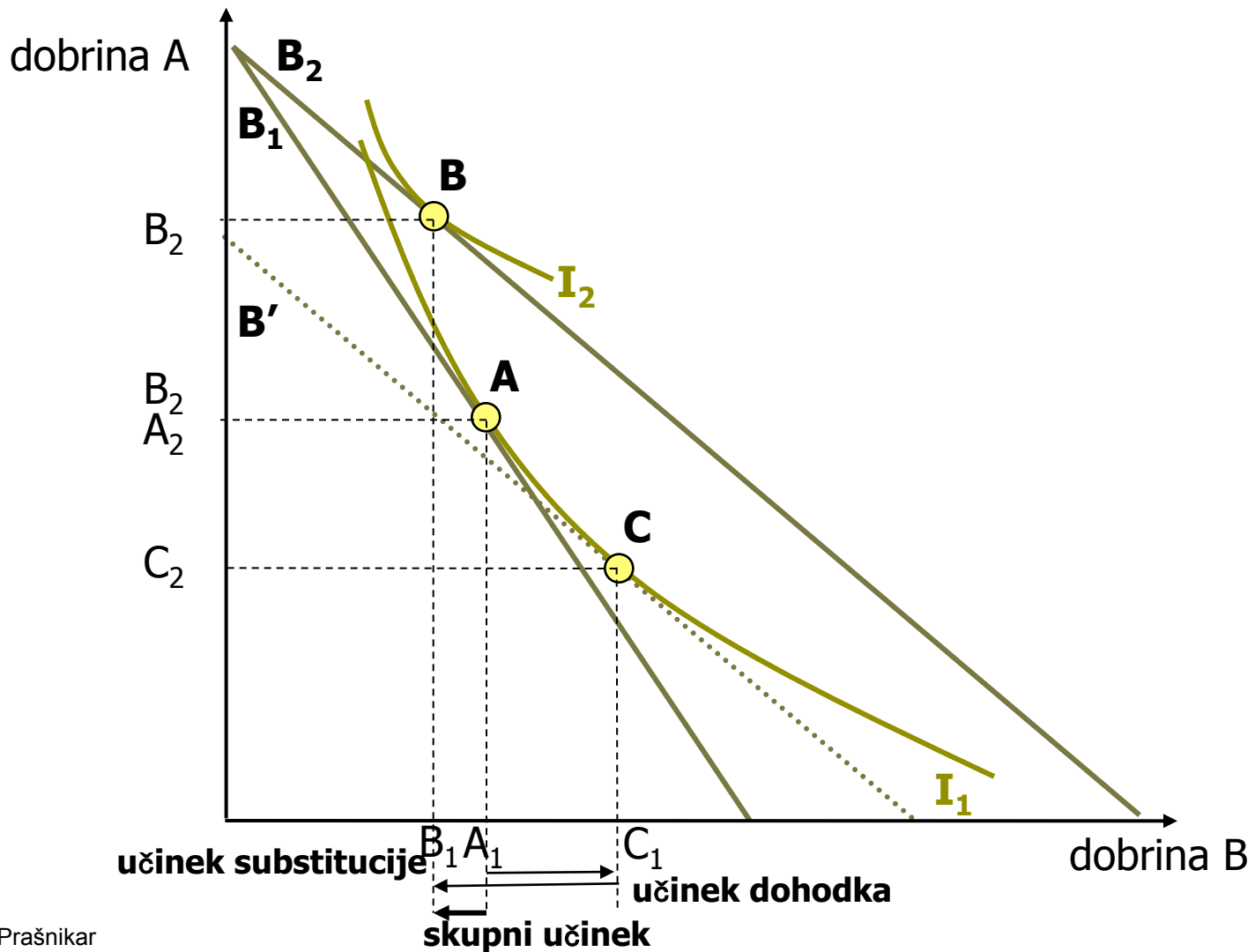
Učinek dohodka in učinek substitucije za normalno dobrino

Učinek dohodka in učinek substitucije za inferiorno dobrino

Navzgor obrnjena krivulja povpraševanja: Giffenova dobrina

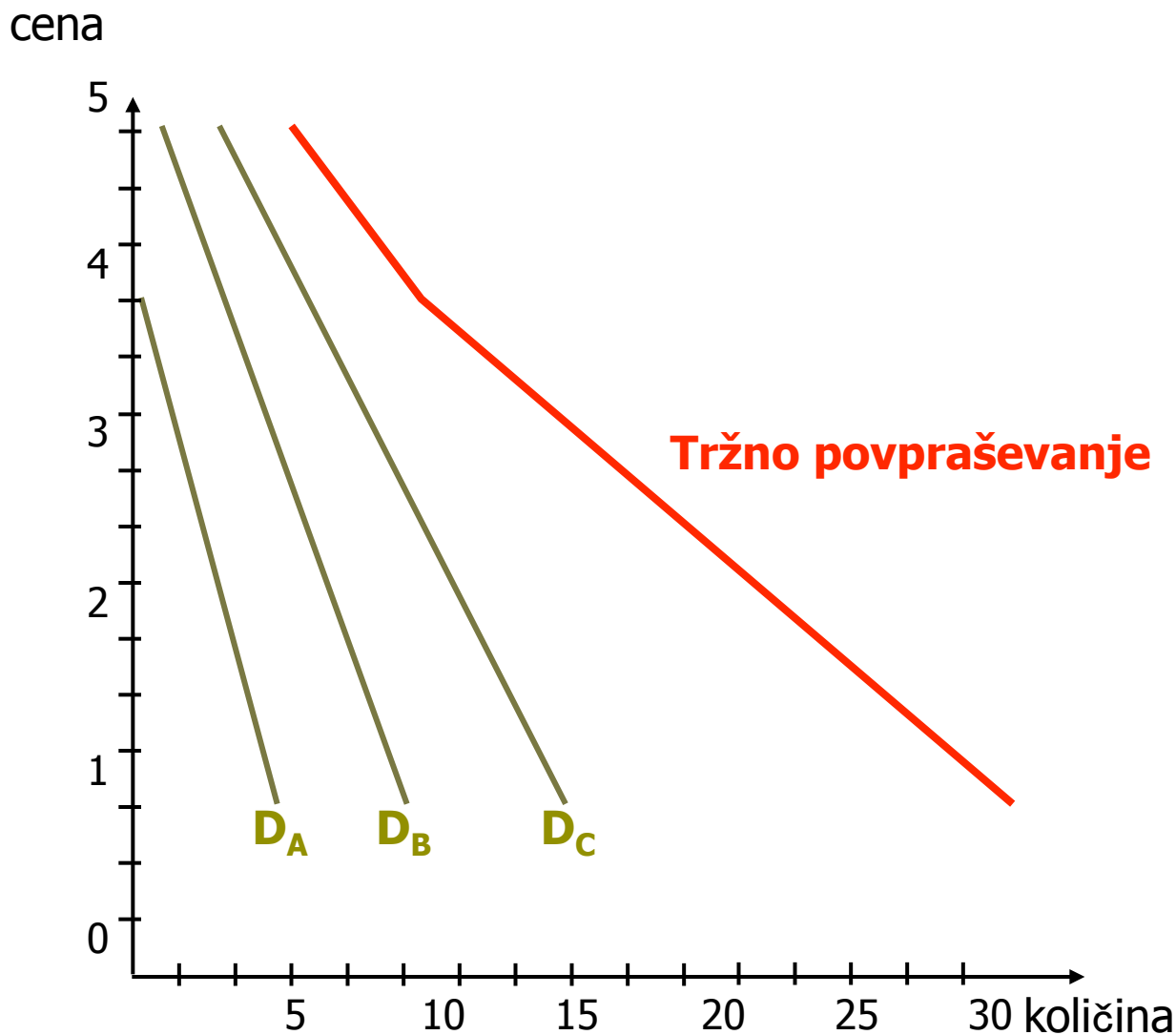

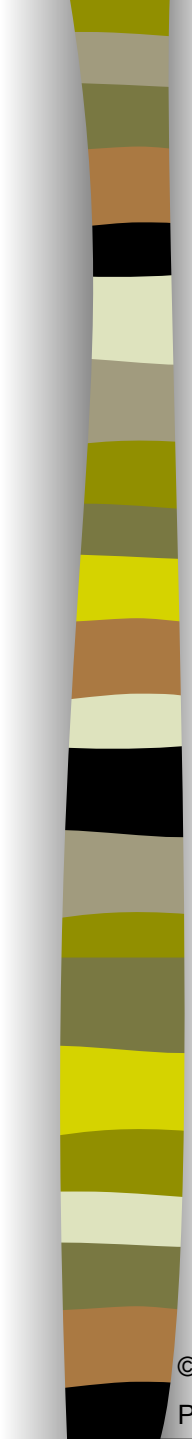
TRŽNO POVPRASHVANJE

Vzemimo, da na trgu nastopajo le trije kupci (A, B, C). Njihovo povpraševanje po hrani je:

cena (EUR)	A (enote)	B (enote)	C (enote)	trg (enote)
1	6	10	16	32
2	4	8	13	25
3	2	6	10	18
4	0	4	7	11
5	0	→ + → 2	→ + → 4	→ = → 6

Tržna krivulja povpraševanja

TRŽNO POVPRASHEVANJE dobimo, če pri vsaki možni ceni seštejemo individualno povpraševanje potrošnikov.

Tržna krivulja povpraševanja je seštevek individualnih krivulj vseh potrošnikov, ki nastopajo na trgu.

Tržna krivulja povpraševanja se premakne na desno, če v panogo vstopijo novi potrošniki.

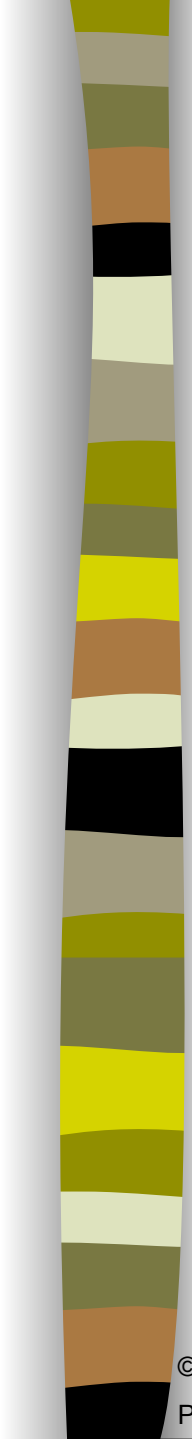
Na tržno povpraševanje po določenem blagu vplivajo enaki dejavniki, ki vplivajo na povpraševanje posameznih potrošnikov.

POTROŠNIKOV PRESEŽEK

POTROŠNIKOV PRESEŽEK je razlika med maksimalno ceno, ki jo je potrošnik pripravljen plačati za enoto blaga, in dejansko ceno, ki jo za to blago plača.

Ko seštejemo presežke vseh potrošnikov, ki sodelujejo na trgu, dobimo **AGREGATNI PRESEŽEK POTROŠNIKOV**.

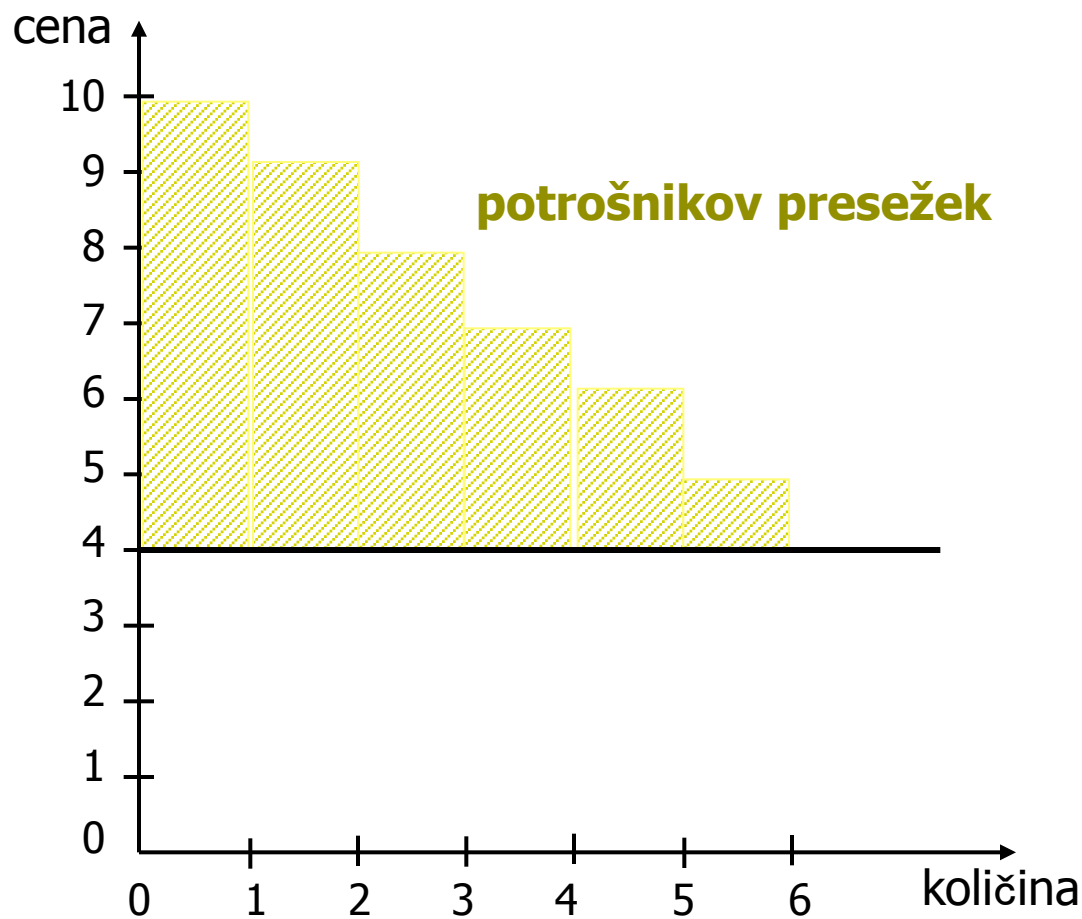
Potrošnikov presežek izračunamo s pomočjo krivulje povpraševanja. Če je tržna cena enote hrane 4 denarne enote in je za prvo enoto hrane pripravljen plačati 10 denarnih enot, je potrošnikov presežek pri prvi enoti hrane 6 denarnih enot. Za drugo enoto hrane je potrošnik pripravljen plačati 9 denarnih enot, kar pomeni, da je njegov presežek 5 denarne enote, itd.

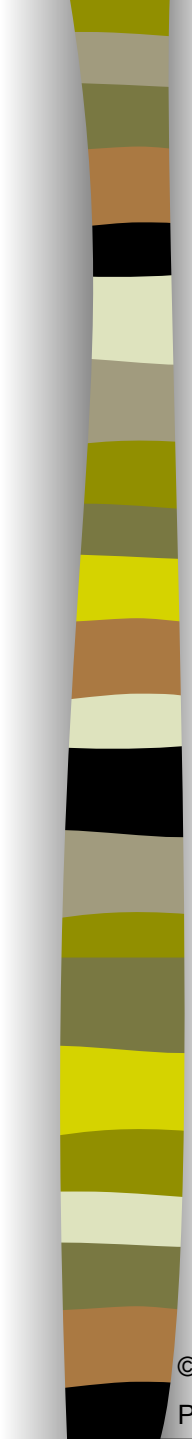
Skupni potrošnikov presežek:

$$6 \text{ SIT} + 5 \text{ SIT} + 4 \text{ SIT} + 3 \text{ SIT} + 2 \text{ SIT} + 1 \text{ SIT} = 21 \text{ SIT}$$

Če krivulja povpraševanja ni premica, računamo potrošnikov presežek tako, da izračunamo površino pod krivuljo povpraševanja, nad linijo, ki označuje tržno ceno.

Merjenje potrošnikovega presežka s krivuljo povpraševanja

Potrošnikov presežek ima v ekonomiji pomembno mesto. Če ga seštejemo za vse potrošnike, ki nastopajo na trgu, meri skupno korist, ki jo imajo potrošniki z nakupom dobrin na trgu. Če primerjamo potrošnikov presežek s skupnim dobičkom, ki ga dobijo proizvajalci, lahko ocenjujemo stroške in koristi vloge alternativnih tržnih struktur ter uspešnost ekonomske politike, ki ureja njihovo delovanje.

PRAKTIČNA UPORABA KRIVULJ POVPRASHĚVANJA

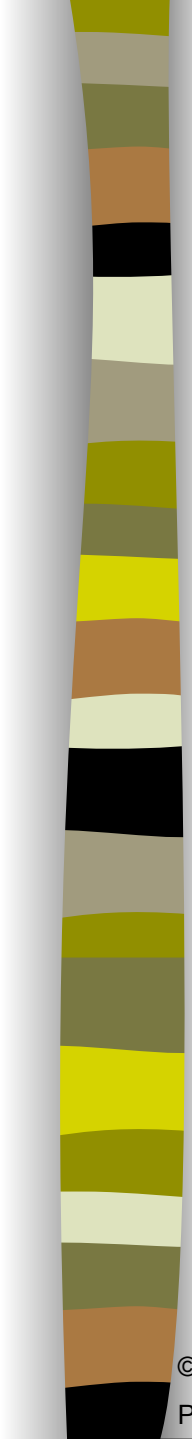
- Še enkrat o elastičnosti povpraševanja
- Izračunavanje cenovne elastičnosti povpraševanja
- Točkovna in ločna elastičnost povpraševanja

Izračunavanje cenovne elastičnosti povpraševanja

Ločna elastičnost

$$E_{i, p_i} = (\Delta x_i / x_i) / (\Delta p_i / p_i) = \Delta x_i / \Delta p_i \cdot p_i / x_i$$

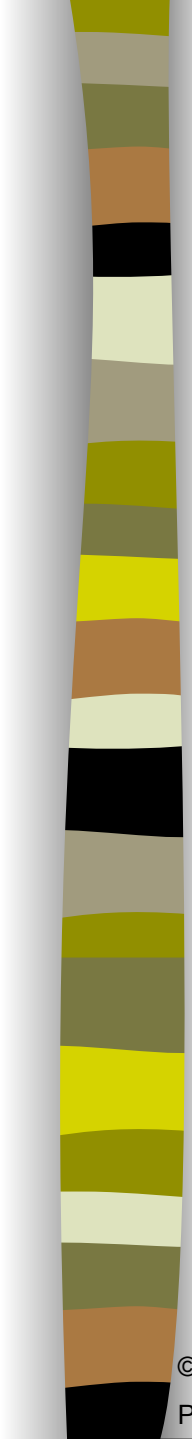
Vrednosti p_i in x_i se spreminjata v vsaki točki na krivulji povpraševanja. $\Delta x_i / \Delta p_i$ je obratna vrednost naklona krivulje povpraševanja in se spreminja z nagnjenostjo krivulje (ko je krivulja povpraševanja premica, je $\Delta x_i / \Delta p_i$ konstanta in se vrednost cenovne elastičnosti povpraševanja spreminja sorazmerno s p_i / x_i).

Pri izračunavanju ločne elastičnosti naletimo na problem. Vrednost cene blaga in obsega povpraševanja pred spremembo cene ali po njej bistveno vpliva na velikost koeficienta cenovne elastičnosti povpraševanja.

Če se na primer cena blaga spremeni s 6 tolarjev na 10 tolarjev, obseg povpraševanja pa s 5 enot na 1 enoto, je koeficient cenovne elastičnosti povpraševanja, izračunan z začetnima vrednostma za ceno in obseg povpraševanja $-1,20$. Če pa ceno in količino izrazimo z vrednostma, ki jih imata po spremembi cene, je vrednost koeficienta cenovne elastičnosti $-10,00$.

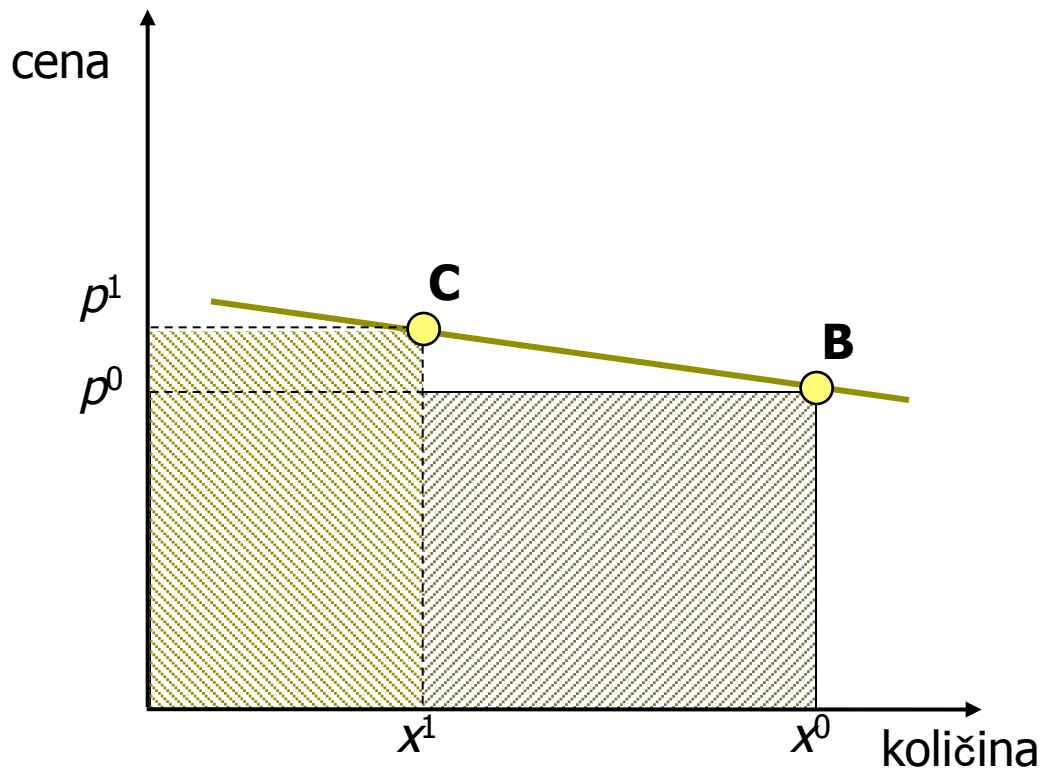
V prvem primeru se je obseg povpraševanja zmanjšal za $1,20$ odstotka, ko se je cena povečala za 1 odstotek, v drugem primeru pa se je zmanjšal za $10,00$ odstotka za enako spremembo cene.

$$E_{x,px} = \frac{(x_2 - x_1) / ((x_2 + x_1) / 2)}{(p_2 - p_1) / ((p_2 + p_1) / 2)}$$

Če izračunamo vrednost koeficienta cenovne elastičnosti povpraševanja za navedeni primer po tem obrazcu, je vrednost koeficienta **-2.67**, kar pomeni, da **povečanje cene za 1 odstotek v povprečju zmanjša obseg povpraševanja za 2.67 odstotka.**

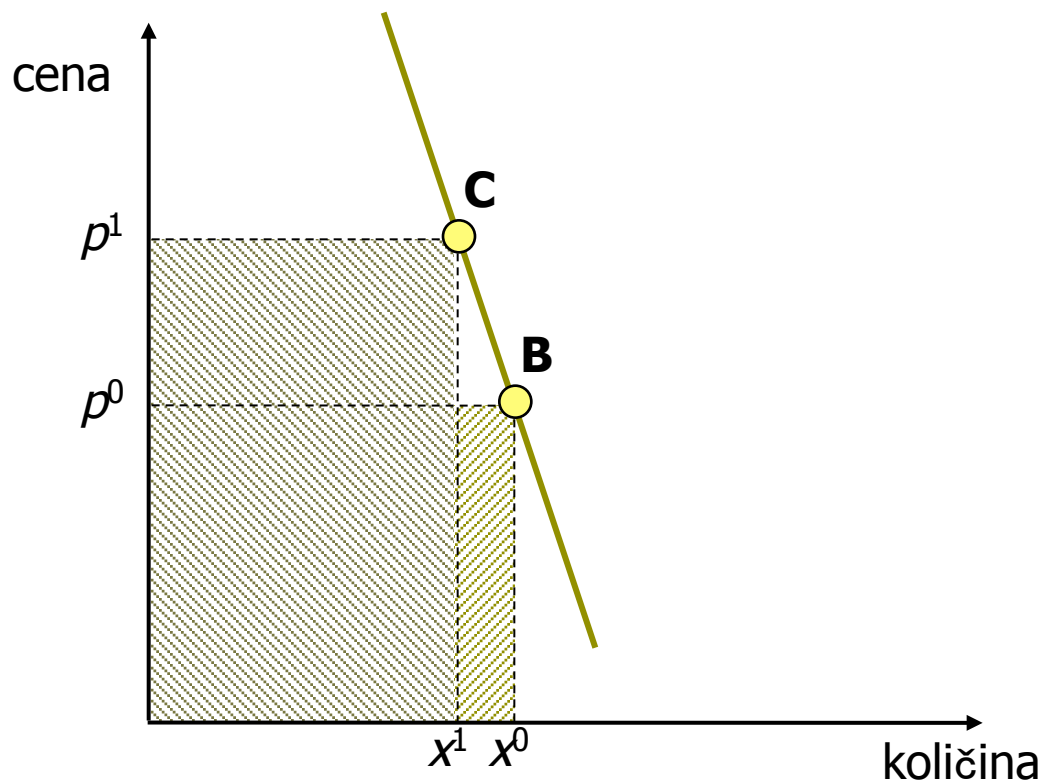
Cenovna elastičnost povpraševanja in skupni izdatki potrošnikov za kupljeno blago

Prihodek proizvajalcev pri cenovno elastičnem povpraševanju

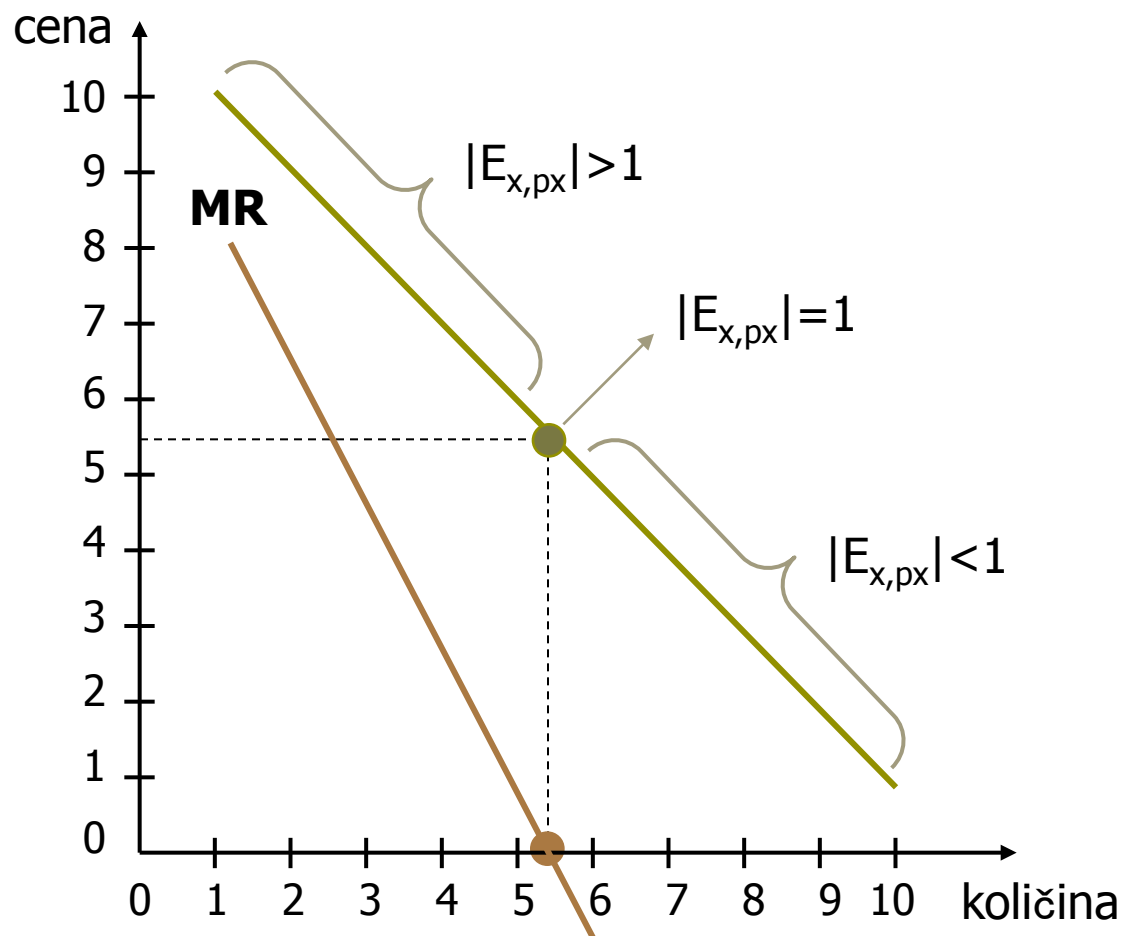
Prihodek proizvajalcev pri cenovno neelastičnem povpraševanju

Povpraševane količine, celotni prihodek in mejni prihodek

Cena	Povpraševana količina	Cenovna elastičnost	Celotni prihodek	Mejni prihodek
10	1	-10,00	10	10
9	2	-4,50	18	8
8	3	-2,67	24	6
7	4	-1,75	28	4
6	5	-1,20	30	2
5	6	-0,83	30	0
4	7	-0,57	28	-2
3	8	-0,38	24	-4
2	9	-0,22	18	-6
1	10	-0,10	10	-8

Elastičnost povpraševanja pri linearni funkciji povpraševanja

$$MR = d(TR)/dx = d(p(x) \cdot x)/dx = p + x \cdot dp/dx$$

Enačbo lahko zapišemo kot:

$$MR = p \cdot (1 + x/p \cdot dp/dx)$$

Ker je $(x/p \cdot dp/dx = 1/E_{x,px})$, je:

$$MR = p \cdot (1 + 1/E_{x,px})$$

Vzemimo, da je $E_{x,px} = -1$. Vrednost mejnega prihodka je 0.

Če je $E_{x,px}$ po absolutni vrednosti večji od 1, je vrednost MR večja od 0.

Če je $E_{x,px}$ po absolutni vrednosti manjši od 1, je vrednost MR manjša od 0.

Dejavniki, ki vplivajo na koeficient cenovne elastičnosti povpraševanja

1. **Število substitutov, ki jih ima neka dobrina;** če ima dobrina večje število substitutov, je zelo verjetno, da je povpraševanje po njej cenovno elastično.
2. **Mesto, ki ga ima dobrina v potrošnikovem proračunu;** povpraševanje po soli je na primer cenovno neelastično, ker tipični potrošnik porabi za nakup soli le majhen del svojega dohodka.
3. **Čas**

Križna elastičnost povpraševanja

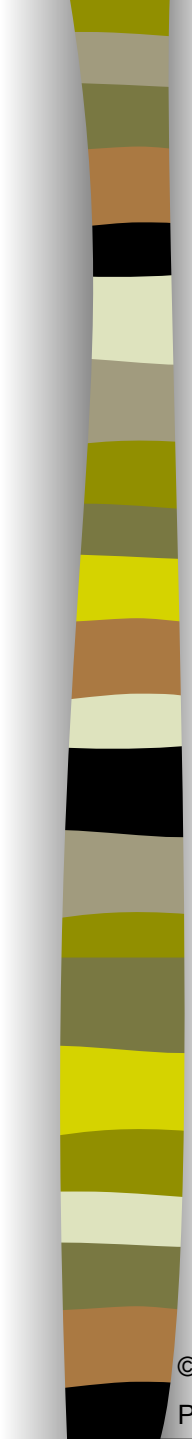
Koeficient križne elastičnosti v točki

zapišemo: $E_{1,2} = (dx_1/dp_2) \cdot (p_2/x_1)$

Koeficient križne elastičnosti uporabljamo za ugotavljanje razmerij med dobrinami.

Za **substitucijske dobrine** je koeficient križne elastičnosti povpraševanja $E_{1,2} > 0$.

Za **komplementarne dobrine** je koeficient križne elastičnosti povpraševanja $E_{1,2} < 0$.

Podatek o križni elastičnosti uporabljajo tudi proizvajalci, ki proizvajajo vezane proizvode, pri katerih povečanje cene enega proizvoda vpliva na povpraševanje po drugem proizvodu. Proizvajalec britvic in brivskih aparatov želi na primer vedeti, kako bi povečanje cene britvic vplivalo na povpraševanje po brivskih aparatih. Proizvajalec dveh različnih znamk avtomobilov hoče spoznati, kako bi dvig cene ene znamke avtomobilov vplival na obseg prodaje druge znamke avtomobilov, ipd.